

Svart i Sverige

En socialkonstruktivistisk analys av policys kring afrosvenskars situation

Abstract

Swedish citizens of African descent, also known as afro Swedes, is a minority exceptionally exposed to different forms of racism, hate crimes and discrimination in society. From a perspective inspired by Helen Ingram and Anne Schneider's theory on the social construction of target populations, the construction of Afro Swedes in policy is evaluated in this paper. A thorough examination of the policy regarding the removal of the term race from Swedish legislation shows a positive construction of the target group. The same conclusion is reached in the policy to counteract afrophobia, but since the target population has had little to no possibility to affect policy the measures in policy remain insufficient. The result shows that some change in recent years can be noticed in terms of influence from the afro Swedish civil society in policy. It is also noted that in the matter of the term race in legislation people who hold racially motivated ideas are negatively constructed. In some parts of policy officials seem to prefer to come across as directing punishment towards the negatively constructed racists rather than directing benefits and sufficient policy towards the positively constructed afro Swedes.

Nyckelord: Afrofobi, socialkonstruktivism, policy, rasbegreppet, afrosvensk
Antal ord: 9963

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning.....	1
1.2	Tidigare forskning.....	2
1.2.1	Centrala begrepp.....	3
1.3	Disposition.....	3
2	Teori	5
2.1	Teoretisk utgångspunkt.....	5
2.1.1	Social konstruktion av målgrupper.....	5
2.1.2	Olika typer av målgrupper.....	7
2.2	Operationalisering.....	7
2.2.1	Målgrupp, motivering och verktyg.....	7
2.2.2	Positiv respektive negativ konstruktion.....	8
2.2.3	Makt och inflytande.....	8
3	Metod och material	10
3.1	Ämnesval och tillvägagångssätt.....	10
3.2	Material och källkritik.....	10
4	Analys	13
4.1	Rasbegreppet.....	13
4.1.1	Förslag om utmönstring av rasbegreppet.....	13
4.1.2	Regeringens förslag.....	15
4.1.3	Ny diskrimineringslag.....	16
4.1.4	Utmönstringen återupptas.....	18
4.1.5	Kritik mot utmönstringen.....	20
4.1.6	Sammanfattande reflektioner.....	21
4.2	Arbete mot afrofofi.....	22
4.2.1	Afrofobirapporten.....	22
4.2.2	Den nya regeringen och kunskapsinsatserna.....	24
4.2.3	Planen mot rasism och sakrådet om afrofofi.....	25
4.2.4	Sammanfattande reflektioner.....	27
5	Slutsats	28
6	Referenser	29

6.1	Primärkällor	29
6.2	Sekundärkällor	30

1 Inledning

The Committee is concerned about reports of discrimination against Afro Swedes and persons of African descent, in particular, at reports of racist hate crimes and hate speech, racist depictions in the media, racial profiling, de facto residential segregation, economic segregation, and difficulty accessing health care, education, and employment.

FN:s rasdiskrimineringskommitté skrädde inte orden när de i maj 2018 kritiserade Sverige för att ha misslyckats med att komma till rätta med afrosvenskars utsatthet inom en rad områden (CERD 2018, s. 5). Detta är bara ett av flera exempel på missnöjesyttringar kring hur levnadsvillkoren ser ut för de invånare i Sverige som har någon form av afrikanskt påbrå (Afrosvenskarnas Riksförbund, u.å.).

Då det i Sverige inte förs befolkningsstatistik över vilka som har afrikanskt påbrå vet man inte exakt hur många som räknas till kategorin afrosvenskar. Något som står klart är däremot att en betydande andel svenskar på ett eller annat sätt har ursprung från den afrikanska kontinenten och därmed delar vissa fenotypiska drag. Rasism mot denna grupp av människor har länge funnits i det svenska samhället, och precis som i andra europeiska länder har människor med afrikansk härkomst utmålats som underlägsna vita svenskar och européer (McEachrane 2016).

Statistiken kan inte säga oss hur många afrosvenskar som finns, men den kan berätta något mycket viktigare tack vare att Brottsförebyggande rådet sedan 2008 för statistik över hatbrott och diskriminering med afrofbiska motiv. Siffrorna är häpnadsväckande. Ända sedan 2008 har afrosvenskar varit kraftigt överrepresenterade som offer för både hatbrott och diskriminering (Mångkulturellt Centrum 2014, s. 80). Trenden är tydlig, men trots det talas det förhållandevis lite om rasföreställningar, hat och diskriminering mot specifikt svarta personer i Sverige.

Med utgångspunkt i denna statistik är det rimligt att anta att afrosvenskar är negativt konstruerade åtminstone av förövarna bakom denna brottslighet. Men hur konstrueras de i politiken och vilka signaler sänds därifrån till allmänheten och gruppen själva? Förhoppningen är att denna studie kan bringa klarhet i just detta.

1.1 Syfte och frågeställning

Afrosvenskar är en av flera grupper i Sverige vars beteende och välstånd påverkas av offentlig policy. Utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv, där konstruktionen av afrosvenskar som målgrupp i samhället och inom policy är i fokus, ämnar denna studie skapa förståelse kring gruppens situation.

Undersökningens syfte och målsättning är att söka svar på hur afrosvenskar konstrueras och behandlas inom offentlig policy. Är det ens så att policy riktas mot afrosvenskar som målgrupp, eller är detta inte möjligt då de varken finns med i befolkningsstatistiken eller har andra gemensamma karaktärsdrag som går att räkna och mäta?

Syftet med studien är att, utifrån tanken om att hur en målgrupp konstrueras i policy har stor betydelse för hur den betraktas av både sig själv och andra, studera svensk policy som rör afrosvenskar från slutet på 90-talet fram tills idag.

Frågeställningen som vägleder undersökningen lyder således:

- Hur kan svensk policy kring afrosvenskars situation förstås med avseende på social konstruktion?

1.2 Tidigare forskning

Att undersöka hur afrosvenskar konstrueras i svensk policy är att betrakta som ett ganska specifikt åliggande inom ett tydligt avgränsat område. Enligt vad som erfarits i förarbetet till studien finns ingen befintlig forskning med samma socialkonstruktivistiska ingång i Sverige idag. Vid fördjupning kring afrosvenskars levnadsvillkor och situation i Sverige utkristalliseras däremot tidigt en bild av ett forskningsfält med, om än väldigt få, mycket aktiva och ihärdiga forskare. Nedan följer en mycket kortfattad beskrivning av delar av den forskning som finns att tillgå.

Michael McEachrane, som bl.a. är aktiv i organisationen Stop Racism Now och gästforskare vid Raoul Wallenberg-institutet för mänskliga rättigheter i Lund, har bland mycket annat skrivit boken *Afro-Nordic Landscapes: Equality and Race in Northern Europe* (Routledge, 2014) som behandlar frågor om ras i nordiska samhällen och belyser svartas situation i Norden. McEachrane tog också tillsammans med Madubuko Diakité fram en uppmärksammande alternativrapport till FN:s diskrimineringskommitté som beskrev afrosvenskars situation och rekommenderade åtgärder (Diakité – McEachrane 2018).

Mångkulturellt Centrum i Fittja har vigt mycket av sin verksamhet åt att studera afrosvenskars situation och gav år 2012 ut antologin "Om ras och vithet i det samtida Sverige". Efter ett regeringsuppdrag gavs sedan även "Afrofobi – en kunskapsöversikt över afrosvenskars situation i Sverige" ut 2014. Nämnade litteratur är mycket användbar för den som vill förstå hur afrosvenskar konstruerats och konstrueras i svensk policy. Utöver konkreta återgivning av vilka förslag, utredningar, lagar och andra policyrelaterade företeelser som

passerat och varit aktuella genom åren ger denna tidigare forskning också en mängd insiktsfulla, individuella vittnesmål från afrosvenskar.

1.2.1 Centrala begrepp

Policy

Begreppet policy förstås vanligen som en samling idéer eller en plan för agerande i en särskild situation, som en grupp människor kommit överens om (Cambridge Dictionary, u.å.). I denna uppsats definieras svensk policy som de beslut, diskussioner och förslag som kommit till stånd och diskuterats inom ramen för det politiska systemet. Då ämnet främst diskuteras på nationellt plan är det också på den nivån studien fokuseras.

Målgrupp

Termen ”target populations” kan på svenska översättas till ”målgrupper” och är ett koncept hämtat från litteraturen kring policydesign. Begreppet används i enlighet med uppsatsens teoretiska utgångspunkt och innebär att man identifierar människor vars beteende är kopplat till förverkligandet av inom policy uttryckta mål och problemlösningar (Schneider – Ingram 1993, s. 335). Policyn sätter upp behörighetskriterier för målgrupper, och förmedlar vad man förtjänar från staten och vad som förväntas av en (Schneider – Ingram 1993, s. 335, 340). Begreppet målgrupp används för att identifiera de grupper som väljs ut som mottagare av bördor eller förmåner genom policydesign (Schneider – Ingram – deLeon 2007, s. 95).

Afrosvenskar

Termen afrosvensk har använts åtminstone sedan Afrosvenskarnas riksförbund startade i början av 1990-talet. Till kategorin afrosvenskar räknas generellt alla invånare i Sverige med någon form av afrikanskt påbrå. Begreppet används även inom forskning, populärvetenskap och antologier generellt synonymt med uttrycket *svarta svenskar* (Mångkulturellt Centrum 2014, s. 13) .

Afrofobi

Med begreppet afrofobi avses rädsla för, fientlighet eller hat mot människor med ursprung i subsahariska Afrika och som tillhör den afrikanska diasporan. Termen används internationellt. Brottsförebyggande rådet (BRÅ) operationaliserar sedan 2008 termen i sina årliga rapporter om hatbrott. (Mångkulturellt Centrum 2014, s. 12)

1.3 Disposition

Uppsatsen består av en metoddel där nödvändiga klargöranden görs kring tillvägagångssätt och avgränsningar samt val av material och källkritiska

hänsynstaganden. Därefter följer ett teorikapitel (se avsnitt 3) som tydliggör de teoretiska utgångspunkter som ligger till grund för uppsatsen samt vilken specifik teoretisk ansats som antas, med fokus på de delar som är centrala i studien.

I analyskapitlet utförs en empirisk analys med utgångspunkt i den teoretiska ansatsen. Två policyinriktningar analyseras: *rasbegreppet* (4.1) respektive *arbetet mot afrofobi* (4.2). Analysen är indelad i underrubriker där några dokument i taget först beskrivs kortfattat och sedan analyseras utifrån målgruppskonstruktion, motiveringar och verktyg.

Först behandlas den policy som har att göra med utmönstringen av begreppet ras i svensk författningssamling. Början tas i en motion till riksdagen från 1996 och utöver den analyseras tre regeringspropositioner, tre utredningsdirektiv som mynnar ut i tre offentliga utredningar. Därtill kommer även uttalanden som i anslutning till dessa policydokument gjorts i riksdagen och i media.

Nästa policy som behandlas är arbetet mot afrofobi. Startpunkten blir här integrationsminister Erik Ullenhags beställning av samlad kunskap om afrofobi. Därefter analyseras även regeringens beslut om två utbildnings- och kunskapshöjande insatser, en nationell plan mot rasism och till slut ett sakråd om afrofobi.

Sammanfattande reflektioner (se 4.1.5 respektive 4.2.4) kring analysen finns som avslutande underrubrik i slutet av respektive analysavsnitt. Därtill finns även några avslutande slutsatser om uppsatsens resultat i sin helhet under kapitel 5.

2 Teori

För att skapa förståelse för resonemanget och den teoretiska infallsvinkeln inleds detta teorikapitel med en kort förklaring av teoretisk utgångspunkt. Resterande kapitelavsnitt vigs sedan åt att beskriva och förklara vad social konstruktion av målgrupper innebär samt hur teorin används i uppsatsen.

2.1 Teoretisk utgångspunkt

Teoretisk utgångspunkt tas i den socialkonstruktivistiska idébildningen och huvudsakligen används Helen Ingram och Anne Schneiders teoretiska koncept om social konstruktion av målgrupper. Deras idéer har publicerats i bland annat *The American Political Science Review* 1993 med titeln ”Social Construction of Target Populations: Implications for Politics and Policy”, samt senare bl.a. i Paul A. Sabatiers antologi *Theories of the Policy Process* tillsammans med Peter deLeon och då med titeln ”Social Construction and Policy Design”.

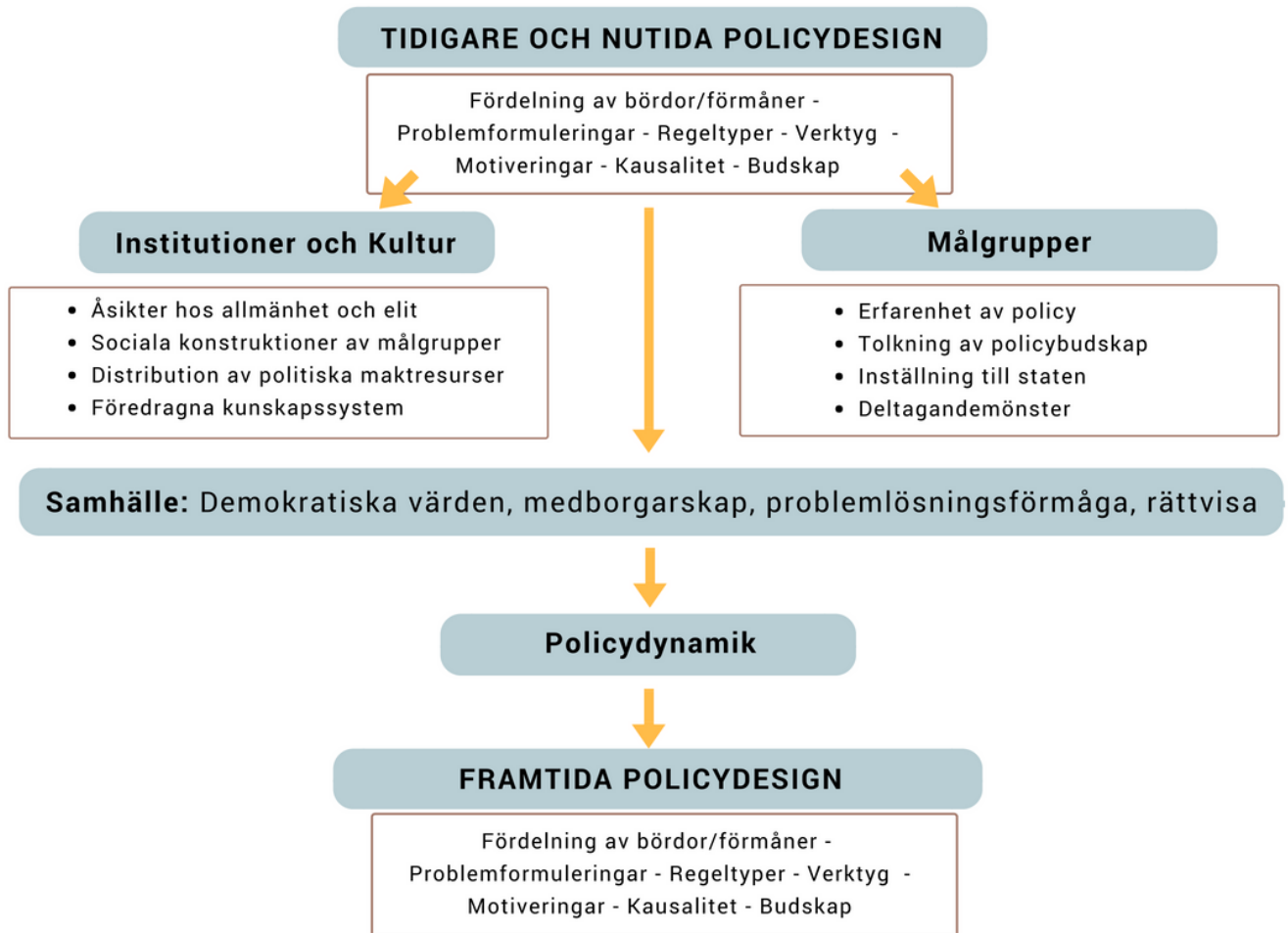
Enligt den socialkonstruktivistiska ansats som antas i denna uppsats görs ett antagande om att målgrupper har empiriskt verifierbara gränser som existerar inom objektiva förhållanden, trots att dessa förhållanden kan utvärderas på flera sätt (Schneider – Ingram 1993, s. 335). Vad som analyseras är därmed inte vilka som ingår i målgruppen afrosvenskar, utan intresset ligger snarare vid hur den sociala konstruktionen av dem ser ut inom policyn och vad det innebär för deras situation i samhället.

2.1.1 Social konstruktion av målgrupper

Ingram och Schneiders sociala konstruktion av målgrupper handlar om kulturella karakteriseringar eller folkliga bilder av personer eller grupper vars beteende eller välbefinnande påverkas av offentlig policy. Dessa karakteriseringar är normativa och värderingsbara, och porträtterar grupper positivt eller negativt genom symboliskt språk, metaforer och berättelser (Schneider – Ingram 1993, s. 334). Konstruktionen har starkt inflytande på statstjänstemän och formar både agendan för policy samt den faktiska policydesignen, vilket gör konstruktionen i sig relevant att undersöka. (Schneider – Ingram 1993, s. 334)

Sociala konstruktioner av målgrupper kan alltså enligt ovan ses som någonting som påverkar beslutsfattare i utformandet av policy, men det är inte enbart en extern påverkansfaktor. Även inom policyutformningen är beslutsfattare och statstjänstemän i position att socialt konstruera målgrupper genom hur de

motiverar policy och vilka verktyg de använder i själva policydesignen. (Ingram – Schneider – deLeon 2007, s. 93)

Källa: Ingram – Schneider 1993, s. 340

I modellen ovan beskrivs grundidén bakom hur den sociala konstruktionen av målgrupper fungerar. Policydesignen, bestående av bland annat problemformuleringar, val av verktyg och motiveringar, fördelning av bördor och förmåner, etc. sänder signaler till en målgrupp om vilken status de har som medborgare, och hur de kan förvänta sig att behandlas av staten. Detta påverkar deras uppfattning om vad det innebär att vara medborgare samt deras inställning till staten och sitt eget deltagande. På samma sätt formas även samhällsinstitutioner och kultur bestående av allmänhetens åsikter, maktdistribution och sociala målgruppskonstruktioner, som ett resultat av hur policydesignen ser ut (Ingram – Schneider 1993, s. 340). Som modellen visar påverkar detta i sin tur samhällets fundamentala värden och beståndsdelar, samt policyns dynamik och i slutändan också framtida policy (Ingram – Schneider 1993, s. 340, 341).

2.1.2 Olika typer av målgrupper

Vid framläggandet av olika policyförslag försöker folkvalda politiker ofta förutspå reaktionen från allmänheten såväl som den målgrupp man riktar policy åt. Beroende på hur mycket makt målgruppen har samt hur allmänheten ser på målgruppens förtjänande eller inte förtjänande av policyåtgärder, förväntar sig politikerna olika reaktioner. Sammanstrålningen av målgruppens makt och den sociala konstruktionen av målgruppen bland allmänheten skapar fyra typer av målgrupper (Ingram - Schneider 1993, s. 336).

Den första är de *gynnade (advantaged)*, det vill säga de målgrupper som har mycket makt och är positivt konstruerade. Deras intressen förknippas ofta med allmänhetens och policy som är förmånlig för dem ses ofta som förmånlig för samhället i stort (Ingram - Schneider 1993, s. 337).

Den andra typen av målgrupp är de *utmanande (contenders)*, som också de har mycket makt men som är negativt konstruerade. Att tilldela dem förmånlig policy är emellertid inte lika populärt och politiker föredrar därför att ge dem förmåner som inte märks av allmänheten (Ingram - Schneider 1993, s. 338).

Den tredje målgruppstypen är de *beroende (dependents)*, vilka innehar lite makt och svagt politiskt och samhälleligt inflytande, men är positivt konstruerade. Dessa ses som förtjänta av policy, men deras svaga inflytande gör att de sällan lyckas förhandla sig till tillräckliga åtgärder (Ingram - Schneider 1993, s. 338).

Den sista typen av målgrupp är de *avvikande (deviants)*. Denna grupp har lite makt och är negativt konstruerade. De är ofta föremål för bestraffning och har svårt att organisera sig för att få sina intressen tillgodosedda (Ingram - Schneider 1993, s. 337, 338).

2.2 Operationalisering

I detta avsnitt redogörs för hur teorin om social konstruktion av målgrupper används i uppsatsen. Hur en konstruktion tolkas som positiv respektive negativ samt vad som indikerar hur mycket makt en målgrupp besitter är nödvändiga förtydliganden för att uppfylla kraven på transparens och intersubjektivitet.

2.2.1 Målgrupp, motivering och verktyg

På grund av uppsatsens begränsade omfång används inte Ingram och Schneiders teoretiska ramverk i sin helhet. Istället har tre centrala aspekter valts ut för analys av policyn kring afrosvenskars situation i Sverige. Det som undersöks är vilken eller vilka målgrupper som konstrueras i policyn, samt om konstruktionen är negativ och/eller positiv (se avsnitt 2.2.2). Den andra aspekten är vilka motiveringar som används inom policyn. En policy kan exempelvis motiveras utifrån instrumentella grunder eller genom mer rättviseorienterade idéer. Den tredje aspekten som blir central för analysen av det empiriska materialet är vilka

policyverktyg som används. Detta handlar om vilka åtgärder det är som föreslås eller vidtas, vilket kan vara exempelvis förmåner, bestraffningar, symboliska åtgärder, sanktioner, etc. (Ingram – Schneider 1993, s. 338)

Detta sammanvägt ger indikationer om vilken typ av målgrupp afrosvenskar är inom svensk policy, vilket ger förståelse kring deras levnadsvillkor i samhället. Vidare undersöks även vilka budskap och signaler de får genom policy, vilket även ställs i relation till forskning, empiri och statistik kring bland annat deltagande.

2.2.2 Positiv respektive negativ konstruktion

En positivt konstruerad målgrupp känns igen genom att den ses som förtjänt av policydesign som löser dess problem eller förespråkar dess intressen. En grupp kan konstrueras som förtjänt av policy riktad mot dem, antingen i form av att de betraktas som viktiga i den politiska och sociala hierarkin samt den sociala välfärden, eller också i termer av sympati och medlidande (Ingram – Schneider – deLeon 2007, s. 101, 103).

Eftersom att den policy som finns att studera i förhållande till afrosvenskar som målgrupp främst berör diskriminering, hatbrott och annan utsatthet är det framförallt uttryck för sympati och medlidande som tolkas som tecken på att gruppen konstrueras som förtjänande.

En positivt konstruerad grupp kännetecknas också genom att deras intressen sammankopplas med allmänhetens intressen, vilket innebär att uttryck om att det ligger i hela samhällets intressen att åtgärder vidtas för att främja målgruppens intressen eller lösa deras problem, betraktas som tecken på att målgruppen är positivt konstruerad (Ingram – Schneider 1993, s. 344).

En negativt konstruerad målgrupp är en som ses som oförtjänt av policy som riktas till den för att stimulera lösning av dess problem och för att förespråka dess intressen. Människorna inom gruppen tillskrivs egenskaper som att de är dumma, oärliga och egoistiska (Ingram – Schneider – deLeon 2007, s. 103).

En grupp som konstrueras som oförtjänt gör ofta det genom att de ses som själva ansvariga för situationen de befinner sig i och de skuldbeläggs ibland även för samhällliga problem (Ingram – Schneider 1993, s. 345).

2.2.3 Makt och inflytande

Inom ramen för Ingram och Schneiders teori om social konstruktion av målgrupper vägs även in om målgruppen har mycket eller lite makt och inflytande (Ingram – Schneider 1993, s. 335, 336). Graden av inflytande över policy mäts i denna uppsats genom att titta på vad man inom policy refererar till, använder som motivering samt vilka aktörer som omnämns, bjuds in och rådfrågas. Att jämföra policy med vad intresseorganisationer för målgruppen föreslagit för åtgärder kan också ge indikationer om hur mycket makt en målgrupp har. En del målgrupper har få eller inga individer eller organisationer som för deras talan och arbetar

aktivt för att deras intressen och behov skall tillgodoses, medan andra har många och starka röster i form av både individer och organisationer som jobbar för att främja gruppens intressen.

3 Metod och material

3.1 Ämnesval och tillvägagångssätt

Valet av ämnesområde grundar sig i ett övergripande intresse för hur minoritetsfrågor behandlas inom offentlig policy. Afrofobi, precis som andra former av rasism, är ett omfattande samhällsproblem som rör alla i ett demokratiskt samhälle, vilket gör det högst relevant att studera (Teorell – Svensson 2007, s. 17, 18). Att en grupp människor på grund av sina yttre attribut har sämre förutsättningar och blir utsatta för brott är både ett jämlikhets-, säkerhets- och rättviseproblem.

Att det är konstruktionen av afrosvenskar i just offentlig policy, och inte t.ex. media eller sociala medier, som valts ut för undersökning beror på att det är där politiken kommer till uttryck, vilket ger analysen mer statsvetenskaplig relevans.

Det metodologiska tillvägagångssättet består i en kvalitativ fallstudie av policy riktad mot afrosvenskar. Genom detta tillvägagångssätt härleds slutsatser från empiriska erfarenheter i form av att den förda policyn studeras. Studien är socialkonstruktivistiskt inriktad, vilket innebär att det är konstruktionen av målgruppen afrosvenskar som undersöks. Noterbart är dock att målgrupper antas ha empiriskt verifierbara gränser som existerar inom objektiva förhållanden. För afrosvenskar innebär dessa verifierbara karaktärsdrag framförallt gemensamma fenotypiska drag som hör ihop med afrikanskt påbrå.

Då det inte bara är sättet man pratar om en population som tas hänsyn till i detta sätt att analysera social konstruktion och policy, utan även hur de gynnas eller missgynnas inom politiken samt vilka verktyg och motiveringar som används, blir det viktigt att försöka få ett helhetsperspektiv snarare än att analysera enskilda begrepp. Det är därför inte huvudsakligen en textanalys som görs, utan en djuplodande undersökning av hur målgruppen afrosvenskar konstruerats i den svenska policyn. En naturlig del av undersökningen blir därför att ta stöd i befintlig forskning och litteratur på ämnet.

3.2 Material och källkritik

Uppsatsens analysmaterial består huvudsakligen av offentligt tryck och då det inte behandlats av någon annan, utan utgör en primärkälla, är trovärdigheten att betrakta som mycket hög (Teorell – Svensson 2007, s. 104-106). Nackdelen med

offentligt tryck kan i analysen vara att det är noga genomarbetat material och därmed inte lika informativt vad gäller exempelvis politiska syften och ambitioner. Förstahandskällorna kompletteras därför med sekundärkällor i syfte att få en bredare, något mindre välpolerad bild.

Vidare används även redan befintlig forskning på området på ett kumulativt sätt för att placera studien i en vetenskaplig kontext och göra den mer relevant för forskningsområdet (Teorell – Svensson 2007, s. 18).

Även statistiskt inriktad information om afrosvenskars situation i Sverige används i syfte att ringa in och skapa förståelse för gruppens problem och intressen.

Vad gäller val av material och policys att undersöka har en omfattande inläsning i akademisk litteratur, samhällsdebatt och offentlig policy gjorts. Två policys, som i uppsatsen benämns som *rasbegreppet* respektive *arbete mot afrofofi*, har på så vis identifierats som särskilt ofta förekommande då afrosvenskars situation och levnadsvillkor i det svenska samhället varit föremål för diskussion. Nedan följer en lista på de texter som analyseras i kapitel 4:

Rasbegreppet (se avsnitt 4.1)

Förslag om utmönstring av rasbegreppet (4.1.1)

- Motion 1996/97:K535 Begreppet ras i lagstiftningen
- Protokoll 1997/98:94 Riksdagens protokoll
- Betänkande 1997/98:KU29 Lagstiftningsprocessen

Regeringens förslag (4.1.2)

- Proposition 2001/02:59 Hets mot folkgrupp, m.m.
- Proposition 2001/02:72 Ändringar i regeringsformen

Ny diskrimineringslag (4.1.3)

- Direktiv 1999:49 Översyn av lagstiftningen om olaga diskriminering m.m.
- SOU 2001:39 Ett effektivt diskrimineringsförbud - om olaga diskriminering och begreppen ras och sexuell läggning
- Kommittédirektiv 2002:11 En sammanhållen diskrimineringslagstiftning
- SOU 2006:22 En sammanhållen diskrimineringslagstiftning
- Proposition 2007/08:95 Ett starkare skydd mot diskriminering

Utmönstringen återupptas (4.1.4)

- Direktiv 2014:114 Stärkt skydd för transpersoner och översyn av vissa termer.
- SOU 2015:103 Ett utvidgat straffrättsligt skydd för transpersoner m.m.

Arbete mot afrofofi (se avsnitt 4.2)

Afrofobirapporten (4.2.1)

- Erik Ullenhags beställning av samlad kunskap om afrofofi

Den nya regeringen och kunskapsinsatserna (4.2.2)

- Regeringsförklaringen 2014
- Ku2015/01668/DISK Uppdrag till Diskrimineringsombudsmannen att vidta kunskapshöjande åtgärder om afrofofi
- Ku2015/319/KA Uppdrag att genomföra en utbildningsinsats om olika former av rasism och intolerans i historien och i dag

Planen mot rasism och sakrådet om afrofofi (4.2.3)

- Nationell plan mot rasism, främlingsfientlighet och andra former av hatbrott
- Inbjudan till sakråd om afrofofi
- Minnesanteckningar från sakråd om afrofofi

4 Analys

I denna analys tas utgångspunkt i två olika policyinriktningar som till stor del påverkat den afrosvenska befolkningen och som diskuterats av deras företrädare de två senaste decennierna. Först presenteras och analyseras policyn kring *rasbegreppet* och därefter följer en analys av policyn rörande *arbete mot afrofobi*. Vardera policy består av olika motioner, propositioner, uttalanden och utredningar. Dessa olika texter beskrivs, problematiseras och analyseras, utifrån Ingram och Schneiders teori om målgrupper, motiveringar och verktyg (se kapitel 2).

4.1 Rasbegreppet

Begreppet *ras* har sedan många år tillbaka förekommit i olika svenska lagtexter och termen "ras" kan spåras tillbaka till förarbetet som gjordes till straffstadgandet för hets mot folkgrupp vid omarbetningen 1970. I prop. 1970:87 definierades ras som "de grupper av människosläktet som brukar upptas i antropologiska rasindelningar. Dessa grundar sig på skillnader i vissa ärftliga fysiska egenskaper, bl.a. pigmentering och ansiktsform." Denna definition av rasbegreppet ligger huvudsakligen till grund för begreppet även i senare bestämmelser, och hänvisas till i bl.a. förarbetena till förbudet mot rasdiskriminering i 2 kap. 15§ i Regeringsformen.

En av de policys som varit vanligt förekommande i forskning och debatter kring afrosvenskars situation i Sverige är den som handlar om utmönstrandet av begreppet ras ur svensk författningssamling (se t.ex. McEachrane 2018 och Farahani m.fl., 2012). Då afrosvenskar ofta drabbas av rasdiskriminering och rashat baserat på deras hudfärg och fenotypiska drag är detta en policy som berör dem som grupp (Mångkulturellt Centrum 2014, s. 14).

4.1.1 Förslag om utmönstring av rasbegreppet

Den 7 oktober 1996 lämnade miljöpartisten Elisa Abascal Reyes, m.fl. in motion 1996/97:K535 till riksdagen. Motionen bereddes i konstitutionsutskottet, och då den bifölls i riksdagen gick startskottet för en policy som påverkat och än idag påverkar bland andra afrosvenskar. Förslaget debatterades även i riksdagen den 22 april 1997 tillsammans med några andra motioner om lagstiftningsprocessen, och enligt protokoll 1997/98:94 var Abascal Reyes den enda som valde att yttra sig kring motionen hon lagt fram, vilket hon gjorde i anförande 58.

Motionen, som går under titeln "Begreppet ras i lagstiftningen", yrkar på en förändring i svensk författningssamling (SFS) i form av borttagande av begreppet ras. Motionen bereds i konstitutionsutskottet som i bet. 1997/98:KU29 förordar den, varpå riksdagen fattar beslut om att motionen bifalles.

Målgrupperna, motiveringarna och verktygen

I motionen nämns inte afrosvenskar eller någon annan målgrupp som kan betraktas som lidande av den befintliga lagtextens utformning. Istället för att nämna något om de människor som påverkas negativt av föreställningar om ras samt språkbruket i lagstiftningen fokuserar man på målgruppen *rasister*. I motionen står att läsa att ett av skälen till att inte använda ordet ras i svensk författningssamling är att "det är en begreppsanvändning som sker på rasistens villkor" (motion 1996/97:K535). Rasisten konstrueras alltså på ett negativt sätt och som föremål för bestraffningar. Av retoriken att döma vill man framställa borttagandet av rasbegreppet som ett straff mot rasisten i form av att inte ställa upp på att prata om frågor på dennes villkor.

Motiveringarna till policyförändringen utgår framförallt från tre aspekter. Den första är den biologiska, där man menar att det inom biologisk vetenskap inte finns något stöd för att prata om olika mänskliga raser. Man pekar på att det inte finns tillräcklig variation för att prata om ras, samt tar upp exemplet att svarta människor skiljer sig mycket internt vad gäller längd, kroppsbyggnad, etc.

Den andra aspekten man använder för att motivera policyförändringen är den språkliga, rent tekniska. Det är svårt att definiera vem som tillhör vilken ras och vad som skall vara utmärkande för rastillhörighet. Vidare omnämns befintlig diskrimineringslagstiftning, där hudfärg och etnisk tillhörighet också räknas upp som diskrimineringsgrunder, som tillräcklig, vilket gör ett uteslutande av rasbegreppet lämpligt.

Det tredje motivet för borttagandet av rasbegreppet är att grunden för begreppsanvändningen utgörs av fördomar, och att "saker bör benämnas vid sitt rätta namn med utgångspunkt i samhällets gemensamma värderingar". Återigen argumenterar man alltså utifrån att man inte bör använda begrepp som utgår från rasisters villkor, utan att det är viktigt att tydliggöra vad man i samhället generellt pläderar för.

På flera ställen i både motionen och i Abascal Reyes anförande påpekar man sin medvetenhet om att ett språkbruk som förändras genom ett politiskt beslut inte ger upphov till långsiktiga samhällsförändringar. Men den kunskap och de uppfattningar som finns i samhället i stort ska genomsyra lagstiftningen, menar man. "Därest vi kan skall vi undvika att spela rasisterna i händerna.", avslutar hon med (prot. 1997/98:94 6§ anf. 58). Den förändring man gör i lagtexten kan därmed tolkas som en symbolisk policy tänkt att sända ett budskap snarare än att åstadkomma en instrumentell förändring.

De policyverktyg som föreslås i motionen rör ändringar i lagtexten och det riksdagen fattar beslut om är att ändra formuleringarna i svensk författningssamling. Hur detta konkret ska gå till, samt vilka resurser det kräver framgår inte. Det är därmed rimligt att anta att det inte är någonting som behöver

budgeteras för och finansieras genom någon större del av skattemedlen, utan sker inom ramen för statsapparaten sedvanliga arbete och dess finansiering.

4.1.2 Regeringens förslag

I november 2001 överlämnade regeringen proposition 2001/02:59 Hets mot folkgrupp, m.m. till riksdagen. Regeringen föreslår däri inte att man tar bort rasbegreppet ur lagtexten, och med anledning av att det under remitteringen från några instanser förekommit önskemål om ett borttagande får regeringen anledning att i propositionen utveckla sitt resonemang. Här upprepas då resonemanget från tidigare, d.v.s. avsaknad av vetenskaplig grund för användandet av begreppet ras ifråga om människor, samt risken att det underblåser fördomar. Däremot görs tillägget att frågan är komplicerad, och att man avvaktar med ändringar i väntan på resultat från pågående och kommande utredningar. Detta för att försäkra sig om att utmönstring inte leder till icke avsett försämrat skydd för någon grupp (prop. 2001/02:59, s. 24, 25). Ytterligare ett tillägg, som skiljer sig från vad som tidigare uttalats från regeringens sida, görs i slutet av detta avsnitt. "I bestämmelsen om hets mot folkgrupp är det dessutom så att man i lagtexten försöker beskriva en gärning som grundar sig på en uppfattning eller föreställning hos gärningsmannen eller ett särskilt klandervärt motiv för hans eller hennes handlande" (prop. 2001/02:59, s. 25).

Nästa steg i policyprocessen med avseende på rasbegreppet tas senare samma år då Regeringsformen är föremål för ändringar. I proposition 2001/02:72 Ändringar i regeringsformen uttrycker regeringen sin önskan om att förtydliga varför ordet ras inte finns med i förslagets exemplifierande uppräkningsavotillåtna diskrimineringsgrunder. Att klargöras bör, precis som regeringen gör i propositionen, att bestämmelsen 1 kap. 2 § i Regeringsformen, där denna uppräkningsavotillåtna återfinns, inte är någon rättsligt bindande regel, utan ett stadgande av program och målsättningar som ger uttryck för vad som är särskilt viktiga principer för inriktningen av samhällsverksamheten (prop. 2001/02:71, s. 20).

I denna proposition hänvisar man återigen till riksdagens uttalande om att det inte finns någon vetenskaplig grund för användandet av rasbegreppet, samt att användandet riskerar underblåsa fördomar. Man redogör vidare för vad utredaren kom fram till i SOU 2001:39, och lägger även till att "orden hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung torde täckas in vad som normalt brukar ligga i ordet ras" (prop. 2001/02:72, s. 20, 21).

Målgrupperna, motiveringarna och verktygen

I proposition 2001/02:59 Hets mot folkgrupp, m.m. yttrar regeringen önskan om att försäkra sig om att utmönstringen inte leder till minskat skydd. Regeringen identifierar också den föreställning eller det särskilt klandervärda motiv som kan finnas hos gärningsmannen som utför brottet. Här konstruerar man återigen personen som hyser dessa föreställningar på ett negativt sätt och förordar bestraffning av denne.

I proposition 2001/02:72 Ändringar i regeringsformen förklarar regeringen sitt val att utelämna rasbegreppet genom hänvisning till riksdagens tidigare uttalanden och menar att det finns skäl att inte ha med ordet då det riskerar att underblåsa fördomar (prop. 2001/02:72, s. 20, 21).

I proposition 2001/02:59 Hets mot folkgrupp, m.m. motiverar man sitt förslag till policy, det vill säga att ha kvar rasbegreppet i den specifika lagtexten, genom att man avvaktar ändringar tills att pågående och kommande utredningar är klara samt genom att man i lagtexten försöker beskriva en föreställning eller uppfattning hos gärningsmannen. Här föreligger alltså inga biologiska motiveringar till den fortsatta användningen av begreppet ras, utan begreppsanvändningen motiveras genom att den beskriver gärningsmannens idéer om motiv till sitt handlande.

När ändringar i regeringsformen i proposition 2001/02:72 föreslås i form av borttagande av rasbegreppet från den exemplifierande uppräkningslistan av otillåtna diskrimineringsgrunder återgår man till tidigare motiveringar med biologisk grund och risk för underblåsande av fördomar. Skyddsaspekten lyfts inte fram.

Då det i proposition 2001/02:59 Hets mot folkgrupp, m.m. inte föreslås någon policyförändring uteblir även de föreslagna verktygen.

4.1.3 Ny diskrimineringslag

Efter att motionen som föreslog utmönstring av rasbegreppet bifallits tillkallade Regeringen genom dir. 1999:49 en särskild utredare för översyn av bestämmelsen om olaga diskriminering och tog då tillfället i akt att ge utredaren i uppgift att även se över användningen av rasbegreppet. I direktivet till utredaren motiverades detta genom hänvisning till riksdagens uttryckta önskan att utmönstra begreppet på grund av avsaknad av vetenskaplig grund. Utöver detta nämndes återigen att användning av begreppet riskerade underblåsa fördomar. Utredningen nådde slutsatsen att det föreligger starka skäl för utmönstring av begreppet, men att det är viktigt att bland annat försäkra sig om att inte skyddet försämras för någon befolkningsgrupp.

Efter beslut vid ett regeringssammanträde den 31 januari 2002 tillkallades en parlamentarisk kommitté med uppdrag att bl.a. överväga en gemensam lagstiftning mot diskriminering. Kommittén fick också, bland mycket annat, i uppgift att överväga om det bl.a. med hänsyn till internationella konventioner och överenskommelser är möjligt och lämpligt att utmönstra termen ras ur de lagtexter där den förekommer. I kommittédirektivet 2002:11 En sammanhållen diskrimineringslagstiftning hänvisar regeringen till tidigare uttalanden, utredningar och beslut med anledning av rasbegreppet. Diskrimineringskommittén nådde i sitt slutbetänkande SOU 2006:22 slutsatsen att termen ras inte bör utmönstras ur lagtexten.

Den 6 mars 2008 kom så förslaget till ny diskrimineringslagstiftning i form av proposition 2007/08:95 Ett starkare skydd mot diskriminering. I förslaget tillkännager regeringen att ordet ras inte bör användas i den nya lagen, trots diskrimineringskommitténs slutsats att en utmönstring av rasbegreppet inte bör

ske. Riksdagen biföll regeringens lagförslag, vilket gjorde att Sverige fick en ny diskrimineringslag (SFS 2008:567).

Målgrupperna, motiveringarna och verktygen

I direktiv 1999:49 där regeringen ger en särskild utredare i uppgift att se över användningen av rasbegreppet, görs fortsatt ingen identifiering eller konstruktion av någon målgrupp som kan tänkas drabbas negativt av användningen av rasbegreppet. I utredarens slutbetänkande Om olaga diskriminering och begreppen ras och sexuell läggning (SOU 2001:39) lyder slutsatsen att det föreligger starka skäl för utmönstring av begreppet. Man tillägger däremot att "det kan finnas skäl att välja olika sätt i olika författningar för att beskriva den krets av personer som lagstiftningen i fråga avser att skydda", samt att det är viktigt att man försäkras om att utmönstringen av ordet ras inte får till följd ett försämrat skydd för någon befolkningsgrupp (SOU 2001:39, s. 19, 220). I utredningen nämns alltså, till skillnad från i riksdagens och motionärens tidigare uttalanden, för första gången grupperna som lagstiftningen avser skydda. De som är utsatta för diskriminering på grund av ras konstrueras i detta sammanhang som värdiga att skydda.

Motiveringarna bakom direktiv 1999:49 som ligger till grund för översynen av rasbegreppet inom ramen för diskrimineringsutredningen är upprepningar av riksdagens önskan och beslut. Det är främst biologiska motiveringar - d.v.s. att rasbegreppet använt om människor saknar vetenskaplig grund - samt att begreppsanvändningen riskerar underblåsa fördomar, som utgör motiveringarna för initierandet av översynen av termen ras. I den policy som föreslås i utredningens slutbetänkande SOU 2001:39 vägs däremot även skyddsaspekten in som en motivering till tillförsikt i utmönstringen.

Vad gäller målgrupper omnämns inte rasister eller de som hyser rasföreställningar i kommittédirektiv 2002:11, utan enbart den krets av personer som lagstiftningen avser skydda. Denna målgrupp konstrueras som förtjänt av skydd i form av att man återigen belyser vikten av att försäkra sig om att utmönstringen inte leder till försämrat skydd.

I utredningen SOU 2006:22 får målgruppen utsatt för rasföreställningar, som afrosvenskar är en del av, avsevärt mer fokus än de som hyser rasistiska föreställningar. Vikten av att skydda denna målgrupp och risken att skyddet minskar vid en utmönstring av rasbegreppet betonas på flera ställen. Man nämner däremot också att "den som diskriminerar någon annan och uttryckligen förklarar sitt agerande med hänvisning till den andres ras, skall inte kunna komma undan ostraffat" (SOU 2006:22, s. 309). Detta är återigen ett tydligt tecken på viljan att bestraffa den negativt konstruerade grupp människor som hyser föreställningar om ras.

Då utgångspunkt tas i tidigare uttalanden, utredningar och beslut används i kommittédirektivet således dessa som motiveringar till att utreda frågan vidare. Därtill redogörs även för motiveringarna bakom dessa tidigare dokument, som främst består i biologiska argument samt risken att oförändrad begreppsanvändning underblåsar fördomar.

Utredningens policyförslag att en utmönstring av termen ras inte bör göras bygger på ett antal olika motiveringar. Man menar att termen används för

uppfyllnad av internationella konventioner och EG-direktiv, att internationella åtaganden måste respekteras, vilket talar för att termen inte utmönstras (SOU 2006:22, s. 308). I utredningen står också att Sverige internationellt bör verka för att användningen av ordet ras undviks i internationella texter (SOU 2006:22, s. 310). Något som utmärker denna utredning är den vikt som läggs vid två andra motiveringar, nämligen att ordet ras används för att skydda, inte att kränka. Här tar man alltså hänsyn till syftet med att formuleringen finns med i de internationella konventionerna och det påpekas att ras där står med vid sidan av exempelvis hudfärg och etnicitet, vilket betyder att det har en annan innebörd än de orden och av det skälet bör behandlas därefter och få stå kvar även i svensk lagtext (SOU 2006:22, s. 307). Detta är att betrakta som ett steg bort från den biologiska tolkningen av ordet som tidigare gjorts och man pekar på det som är gemensamt för den svenska och internationella lagstiftningen där ordet ras förekommer. Nämligen att de avser motverka diskriminering och uppdelning av människor i olika kategorier på ett ogrundat sätt. Avsikten är alltså inte att kränka människor, utan att *skydda* dem.

I utredningen framförs även en motivering till varför en utmönstring inte bör göras som har att göra med vilka konsekvenser en eventuell utmönstring kan få i form av försämrat skydd, samt att det kan bli lättare för den som diskriminerar någon utifrån föreställningar om denna någons ras att komma undan lagföring (SOU 2006:22, s. 308, 309).

De verktyg som föreslås i SOU 2001:39 berör fortsatt enbart lagtexten i sig och man nämner inget vidare om hur detta ska gå till eller finansieras.

I proposition 2007/08:95 görs till viss del en återgång till tidigare biologiska resonemang. Man uttrycker också att ordet ras inte bör finnas med i lagstiftningen då det riskerar ge rasistiska föreställningar legitimitet (prop. 2007/08:95, s. 120), vilket får ses som att återgå till att tala om den målgrupp som diskriminerar snarare än de som blir diskriminerade.

Motiveringarna till regeringens hållning och förslag är dels de vetenskapliga argument som tidigare framförts, men också att "Det är angeläget att den nya diskrimineringslagen speglar nutida värderingar och synsätt och att den motsvarar högt ställda förväntningar på lagstiftaren" (prop. 2007/08:95, s. 119, 120). Man refererar till att tidigare förarbeten (t.ex. prop. 1970:87) uttryckt att det med ras åsyftas grupper av människosläktet som brukar upptas i antropologiska framställningar, och menar att ett sådant synsätt inte är acceptabelt i en modern lag som ska motverka diskriminering och fördomar (prop. 2007/08:95, s. 119). Enligt regeringen är därmed inte ordet ras önskvärt i lagstiftningen, och man menar att användningen av det kan ge rasistiska föreställningar legitimitet samt befästa ras som en existerande kategori (prop. 2007/08:95, s. 120). Begreppet "etnisk tillhörighet" föreslås som en av diskrimineringsgrunderna i den nya lagen, och antas omfatta bland annat ogrundade föreställningar om ras. Man lägger även till formuleringen "annat liknande förhållande" (prop. 2007/08:95, s. 118-120).

4.1.4 Utmönstringen återupptas

År 2014 blåser regeringen nytt liv i frågan om utmönstring av rasbegreppet genom ett kommittédirektiv i form av Dir. 2014:114 Stärkt skydd för transpersoner och översyn av vissa termer. Denna gång lutar regeringen sig i beskrivningen av den särskilda utredarens uppdrag återigen på riksdagens uttalande om att det inte finns någon vetenskaplig grund för användningen av ordet ras om människor, samt att denna användning i lagtext riskerar underblåsa fördomar (dir. 2014:114, s. 5). Man tillägger också att regeringen vid ett flertal tillfällen uttalat sin ambition att undersöka möjligheterna för en utmönstring av begreppet ras ur all lagtext och anför att det nu är dags att undersöka den saken. Frågan som ska undersökas är därmed om det i förhållande till varje enskild lagstiftning är möjligt att ta bort ordet ras alternativt ersätta det med något annat (dir. 2014:114, s. 5).

I enlighet med direktivet startas en utredning och i dess slutbetänkande SOU 2015:103 kan konstateras att civilsamhällesorganisationer för första gången bjudits in för att delta i utredningsprocessen i form av en referensgrupp. Representanter från Afrosvenskarnas Riksförbund (ASR) var en av de organisationer som fick lämna sina synpunkter. ASR framhöll att det är problematiskt att regeringen önskar utmönstra begreppet ras för att det har biologiska förtecken, när det idag har en annan betydelse. "Rasismen existerar och kommer fortsätta att existera så länge det i samhället finns en föreställning om att det finns olika raser och att vissa raser skulle vara lägre stående än andra" menar ASR och framhåller vikten av att man inte urholkar skyddet mot rasism samt att man kommer ihåg att en utmönstring av begreppet ras inte löser problemet med rasism (SOU 2015:103, s. 151, 152).

Utredningen föreslår att termen ras ersätts med föreställning om ras i brottsbalken och tryckfrihetsförordningen (SOU 2015:103, s. 49, 51). Man vill inte ta bort termen ras ur dessa lagtexter utan att ersätta den, på grund av risken att tillämpningsområdet inskränks (SOU 2015:103, s. 20). Att ersätta ras med "annat liknande förhållande", som man valde att göra i diskrimineringslagen och regeringsformen, är inte heller aktuellt, då det är den straffrättsliga legalitetsprincipen som bör tillämpas samt att hänsyn tas till intresset i att inte inskränka den grundlagsreglerade tryck- och yttrandefriheten mer än nödvändigt (SOU 2015:103, s. 155).

Utredningen föreslår vidare att termen ras tas bort ur bl.a. lagen om internationellt och nationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom respektive lagföring för brott, där det ersätts med "etnisk tillhörighet" (SOU 2015:103, s. 55). Rastermen föreslås också tas bort ur utlänningslagen och där ersättas med "föreställning om ras", samt ur ett antal olika lagar som har anknytning till dataskyddsdirektivet (SOU 2015:103, s. 63, 127).

Målgrupperna, motiveringarna och verktygen

I direktivet påminns om att man skall ha i åtanke att detta inte ska förhindra skyddet för de som ska skyddas och att Sverige även i fortsättningen uppfyller sina internationella åtaganden (SOU 2015:103, s.100). Slutligen tydliggör man också att en utmönstring inte får innebära en oönskad utvidgning av begreppet, och att det i straffrättsliga bestämmelser är tillräckligt noggrant avgränsat vilket det straffbara området är (SOU 2015:103, s.101). På så vis kan utläsas att man

både pratar om den skyddsvärda målgruppen samt den målgrupp som utgör förövarna i detta fall.

I direktivet 2014:114 ges inte uttryck för några motiveringar andra än de som redogjorts för i tidigare texter.

Utredningens förslag gällande brottsbalken och tryckfrihetsförordningen görs utifrån motiveringar om risker för inskränkning av tillämpningsområdet, vilket tyder på en motivering som utgår ifrån skyddsperspektivet och angelägenhet att inte försämra skyddet. Policyförändringen som föreslås är en ersättning av begreppet ras med föreställning om ras i brottsbalken, tryckfrihetsförordningen och utlänningslagen. Detta kan tolkas som ett erkännande av att det trots avsaknad av biologiskt och vetenskapligt grundade rasliga skillnader, existerar en samhällelig konstruktion av mänskliga raser som kan utgöra grund för olaga diskriminering.

I samband med att direktiv 2014:114 utfärdades uttalade sig integrationsminister Erik Ullenhag i media. Han motiverade regeringens ambition att utmönstra begreppet med att det inte finns några biologiska raser, samt att rasister utgår ifrån en tanke om att det finns sådana som är överlägsna andra. Enligt Ullenhag har rasbegreppet en negativ klang och kan underblåsa fördomar. Han motiverar fortsatt den önskade policyförändringen med argumentet att så länge vi genom användning av rasistbegreppet behåller rasisternas starkaste redskap för sin argumentation, och då vi vill bekämpa rasismen ska inte lagstiftningen innehålla ordet ras om vi faktiskt menar att det inte finns några raser. (Hambraeus 2014)

4.1.5 Kritik mot utmönstringen

Utmönstringen av rasbegreppet har stött på omfattande kritik från olika håll. FN:s arbetsgrupp för personer av afrikanskt ursprung (Working Group of Experts on People of African Descent) har explicit kritiserat beslutet att ta bort rasbegreppet. Utan rasbegreppet i diskrimineringslagen blir det extremt svårt att övervaka och vidta åtgärder mot rasism, menar arbetsgruppen (OHCHR 2014). Forskarna Michael McEachrane och Madubuko Diakité rekommenderar i sin och Afrosvenskarnas Riksförbunds alternativrapport till FN:s rasdiskrimineringskommitté att Sverige i diskrimineringslagen erkänner ras genom att använda termen så som den används i FN:s konvention om avskaffning av all form av rasdiskriminering. De rekommenderar även att Sverige uttryckligen erkänner och bevakar ras som en möjligt återkommande och förvärrande diskrimineringsgrund på olika samhällsområden så som inom utbildning, arbets- och bostadsmarknaden (Diakité – McEachrane 2018). Forskaren Tobias Hübinette vid Mångkulturellt Centrum menar att vår fysiska kropp påverkar hur vi blir betraktade och bemötta och därför måste vi börja prata om ras igen (Kåks Röshammar 2013a). Att enbart prata om kultur, religion eller språk innebär ett förnekande av människors icke-vita kroppar som orsak till att de utesluts och utestängs från det svenska samhället, skriver Tobias Hübinette tillsammans med Fataneh Farahani och Helena Hörnfeldt i inledningen till antologin "Ras och

vithet i ett samtida Sverige" (Farahani m.fl., 2012, s. 50) Ordförande för Afrosvenskarnas Riksförbund Zakarias Zouhir framhöll rasbegreppet som viktigt, framförallt som ett instrument för att belysa strukturell diskriminering som drabbar medborgare på grund av deras hudfärg (Hambraeus 2014). Forskaren Eva Schömer är också kritisk mot borttagandet och stöter på språkliga svårigheter när hon talar med forskarkollegor i utlandet där rasbegreppet används flitigt. (Engholm – Ten Hoopen 2017) Simon Wolley, tidigare kommissionär för mänskliga rättigheter, kritiserar den svenska oviljan att tala om ras och menar att vi måste prata om det då människor behandlas olika (Möller Berg 2017).

4.1.6 Sammanfattande reflektioner

Motionen som uttrycker riksdagens önskan om utmönstring av rasbegreppet nämner inte de grupper som drabbas av andras rasföreställningar. Argumentationen görs utifrån att lagstiftningen ska genomsyras av kunskap och uppfattningar som finns i samhället och att man inte ska spela rasisterna i händerna. Policyförändringen är därmed att betrakta som symbolisk och tänkt att sända ett budskap. Inte heller i regeringsdirektiven (med undantag för dir. 2002:11) som föranleder utredningarna om utmönstringen identifieras någon skyddsvärdig målgrupp. I utredningarna som föreslår att begreppet inte utmönstras lyfts skyddsaspekten upp och de som utsätts för rasföreställningar konstrueras här positivt som förtjänta av skydd och åtgärder. Regeringens propositioner nämner både de skyddsbehövande samt de som hyser rasföreställningar. I och omkring regeringsdirektivet till utredningen SOU 2015:103 görs återigen referenser till användningen av rasbegreppet i lagen som stärkande för rasister, men i nämnda utredning bjuds för första gången företrädare för en afrosvensk intresseorganisation in, och fokus läggs på en förståelse av rasbegreppet som en samhällelig konstruktion.

Genomgående konstrueras alltså de som utsätts för rasföreställningar positivt när de väl konstrueras. Den policy som tilldelas dem handlar främst om skydd och är inte särskilt resurskrävande. De som hyser rasföreställningar, d.v.s. rasister, konstrueras negativt och som förtjänta av "bestraffning" i form av att man inte ställer upp på deras villkor.

Dessa konstruktioner sammanvägt med det faktum att inga tecken på makt eller inflytande från varken rasister eller personer drabbade av rasistiska föreställningar (med undantag för Afrosvenskarnas Riksförbund i referensgruppen i SOU 2015:103) i policyprocessen tyder på att afrosvenskar här går att betrakta som en *beroende* målgrupp och rasister som en *avvikande* målgrupp.

Symbolisk policy i form av stora ord och angelägenhet att sända ett budskap, men utan att lägga ner några märkbara resurser, är mycket vanlig när det kommer till beroende målgrupper. Detta på grund av att man vill visa att man bryr sig om dem, men deras begränsade inflytande och svaga ställning gör att det saknas incitament för politiker att tillägna dem några större resurser. (Ingram – Schneider 1993, s. 338) De argument som handlar om skydd och att lagtexten ska sända signaler om vad samhället pläderar för kan förstås som att politiker anser

sig vidta åtgärder för de svagas så kallade ”eget bästa”, vilket också det är vanligt i förhållande till beroende målgrupper (Ingram – Schneider 1993, s. 340).

Något som är anmärkningsvärt i det här fallet är däremot att en stor del av argumentationen bygger på bestraffning av den negativt konstruerade gruppen snarare än på skydd av den beroende. Det verkar inom policyn finnas en vilja att måla upp borttagandet av rasbegreppet som ett straff mot rasister, men frågan är om rasister som målgrupp verkligen drabbas negativt av att man inte använder ordet ras i lagstiftningen? Att bestraffa en avvikande målgrupp på ett ineffektivt och ologiskt sätt i förhållande till vad policyn försöker uppnå, kan i vissa fall användas som ett symboliskt policyverktyg för att göra politiska poänger, och kanske är det vad det handlar om i det här fallet (Ingram – Schneider 1993, s. 337, 338).

4.2 Arbeta mot afrofoxi

Den andra policydiskursen som undersöks är den som rör arbetet för att motverka afrofoxi i Sverige. Likt de flesta andra länder i bland annat väst har Sverige en historia av inblandning i den transatlantiska slavhandeln och andra typer av förtryck mot människor med afrikanskt ursprung. De föreställningar som låg till grund för detta förtryck lever enligt forskning fortfarande kvar och 2006 startade Afrosvenskarnas Riksförbund i samverkan med Centrum Mot Rasism en arbetsgrupp för att lansera begreppet *afrofoxi* i svenska och internationella sammanhang i syfte att belysa denna problematik. (Mångkulturellt Centrum 2014, s. 11, 12)

4.2.1 Afrofoxi-rapporten

I slutet av år 2013 beställde regeringen genom dåvarande integrationsminister Erik Ullenhag en kartläggning av afrofoxi i Sverige. I ett pressmeddelande sa Ullenhag att det i dagsläget inte finns någon samlad kunskap när det gäller afrofoxi, och att det därför är bra att denna kartläggning nu kommer till. Regeringen satsade 180.000:- på kartläggningen och det var Mångkulturellt Centrum (MKC) i Stockholm som fick i uppgift att sammanställa statistik om hatbrott och diskriminering, samla forskning om afrofoxi i en kunskapsöversikt samt att lyfta goda exempel på antirasistiskt arbete (Kåks Röshammar 2013b).

Den 3 februari 2014 släpptes MKC:s rapport, som därefter legat till grund för mycket av den policy som riktats åt den afrosvenska målgruppen de senaste åren. I rapporten står bland annat att läsa att människor med ursprung i subsahariska Afrika är betydligt mer utsatta för diskriminering och hatbrott i Sverige jämfört med andra minoriteter. Afrosvenskar var år 2014 överrepresenterade som offer för hatbrott med hela 240 procent och mellan år 2008 och 2014 minskade xenofobiska hatbrott med 6 procent, medan just afrofoxiska hatbrott ökade med 24 procent. (Mångkulturellt Centrum 2014, s. 80)

Sveriges delaktighet i den transatlantiska slavhandeln tas också upp, samt åtskilliga exempel på vardagsrasism upplevd av afrosvenskar.

Efter att rapporten släpptes uttryckte Erik Ullenhag oro över ökningen av hatbrott med afrofbiska motiv som drabbar afrosvenskar idag och sa att detta behöver tas på stort allvar. Han konstaterade även att mörkertalet när det gäller hatbrott är alldeles för stort och att för få anmäler. "Mitt tydliga budskap handlar ju om att är man drabbad så ska man anmäla det därför att rättssystemet ska ta det på allvar", sa han (Lindquist - Mohammed 2014).

Integrationsministern sa också att vi i Sverige har ett tydligt ledarskap som tar främlingsfientlighet och rasism på allvar, men deklarerade även att han inte kommer bidra till att samla in mer statistik kring etnisk tillhörighet, som en internationell diskussion menar är lämplig för att få in kunskap. Ullenhag uttryckte oro över hur judar och romer i Sverige kan reagera över mer etniskt baserad statistik, med tanke på att sådan statistik under 1900-talet använts för rasistiska handlingar. "Vilken statistik vi för sänder också en signal i ett samhälle. Min utgångspunkt är: föds du i Sverige så ska signaler från myndigheter och från svensk politik vara att du är en del av det svenska samhället", sa Ullenhag (Lindquist - Mohammed 2014).

Målgrupperna, motiveringarna och verktygen

Integrationsministerns beställning av samlad kunskap om afrofofi är en åtgärd som går att betrakta som konstruerande av afrosvenskar som skyddsvärdiga och förtjänta av policy som tar itu med gruppens problem. Motiveringarna till policyförändringen, som alltså innebär kunskapsinsamling, återfinns i Erik Ullenhags uttryckta oro över ökningen av hatbrott mot målgruppen samt då han påpekar att ledarskapet i Sverige tar främlingsfientlighet och rasism på allvar. Motiveringarna görs därmed utifrån idéer om jämlikhet och rättvisa.

I afrofbirapporten nämns svårigheten att beräkna antalet afrosvenskar eftersom att den svenska befolkningsstatistiken enbart utgår från födelse- och nationalitet, och alltså inte ras som i många engelsktalande länder (Mångkulturellt Centrum 2014, s. 13). Av Ullenhags uttalande att döma är etniskt baserad statistik som kan hjälpa till att kartlägga afrosvenskars situation i dagens samhälle inte önskvärdt på grund av vilka signaler det sänder i samhället. Motivet till att inte utföra denna policyförändring utgår alltså från vilka konsekvenser det skulle få för afrosvenskars syn på sig själva och sitt medborgarskap, samt hur andra ser på dem. Erik Ullenhags uttalande om att signalerna från myndigheterna skall vara att de som är födda i Sverige är en del av det svenska samhället gör en i sammanhanget ogrundad skillnad mellan afrosvenskar födda utomlands respektive i Sverige. Detta i sig är ett av de starkaste argumenten som framförs av förespråkare för så kallad jämlikhetsdata, då man i samhället utifrån sina fenotypiska drag betraktas som svart och afrosvensk oavsett var i världen man är född (Mångkulturellt Centrum 2014, s. 14).

Budskapet integrationsministern förmedlar angående vikten av att anmäla är att betrakta som ett symboliskt verktyg snarare än ett instrumentellt då statistik visar att väldigt få anmälda hatbrott med afrofbiska motiv klaras upp (Möller Berg 2017).

Den tillämpade policyn sänder därmed ett annat budskap i fråga om effekten av deltagande än vad Erik Ullenhag gör i sitt uttalande.

4.2.2 Den nya regeringen och kunskapsinsatserna

Efter valet 2014 kungjorde Sveriges nya statsminister Stefan Löfven följande i regeringsförklaringen: "*Antisemitism, antiziganism, islamofobi och afrofofi ska inte ha någon plats i Sverige.*" (Regeringsförklaringen 2014). Att statsministern nämnde afrofofi i regeringsförklaringen har företrädare för regeringen flera gånger återkommit till när afrosvenskars situation kommit på tal i andra sammanhang (se t.ex. Bah Kuhnke 2015).

Den 29 januari 2015 gav regeringen Forum för levande historia i uppdrag (Ku2015/319/KA) att genomföra en utbildningsinsats om olika former av rasism och intolerans, däribland afrofofi. Insatsen skulle vara från 2015 till 2017 och göras i samverkan med Statens skolverk med målet att nå ut till samtliga elever i grund- och gymnasieskolan. I uppdraget står att Forum för levande historia ska utgå ifrån barns verklighet i Sverige idag och man poängterar att ett samhälle där alla känner trygghet, delaktighet och har makten att påverka sitt eget liv främjar gemenskapskänslor och ömsesidig respekt människor emellan. Detta menar man kan motverka våld, antidemokratiska handlingar, polarisering och rasism. För genomförandet av uppdraget tillskjuts totalt 25 miljoner kronor (Ku2015/319/KA).

Den 28 maj 2015 offentliggjordes genom uppdraget Ku2015/01668/DISK att regeringen gett Diskrimineringsombudsmannen i uppgift att vidta kunskapshöjande åtgärder mot afrofofi år 2015-2016. Myndigheten tilldelades 500.000:- årligen för genomförandet av åtgärderna. Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke uttryckte motiveringen till åtgärderna i ett pressmeddelande där hon sa att statsministern varit tydlig i regeringsförklaringen med att afrofofi inte har någon plats i vårt samhälle och därför fick DO uppdraget att "samla och sprida det mest effektiva vapnet som finns mot afrofofi och alla former av rasism, nämligen kunskap"(Regeringskansliet 2015). I regeringsuppdraget beskrivs att syftet med åtgärderna är att värna alla människors lika värde och rätt att bli behandlade på lika villkor. Om själva genomförandet skriver man att det ska ske i dialog med företrädare för berörda civilsamhällesorganisationer (Ku2015/01668/DISK).

Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke skrev den 18 juni 2015 en debattartikel på SVT Opinion där hon radar upp regeringsförklaringen och de två kunskapsåtgärderna som exempel på vad regeringen gör för att motverka afrofofi. Efter uppradningen och framhållandet av hur prioriterad frågan är hos regeringen avslutar ministern sin debattartikel på följande vis: "Om drygt tre år när vi går till val igen kommer vi som regering att utvärderas utifrån leverans på våra löften för mandatperioden. Ett löfte om konkreta åtgärder mot afrofofi är ett av dem" (Bah Kuhnke 2015).

Målgrupperna, motiveringarna och verktygen

I de två utbildnings- och kunskapsinriktade åtgärderna är det tydligt att man riktar sig åt allmänheten, som man menar är i behov av mer kunskap kring bland annat afrosvenskars situation i samhället. Motiveringarna till insatserna bygger återigen på idéer om jämlikhet och rättvisa, men även ett erkännande av en negativ konstruktion av svarta människor i samhället som man vill få bukt med genom att utbilda människor. Åtgärderna i sig riktas därmed mot allmänheten, med syfte att förbättra situationen för bl.a. afrosvenskar.

Att man uttrycker sitt värnande om alla människors lika värde och att alla ska känna delaktighet och ha makt att påverka sitt eget liv, tyder på att man vill sända ett budskap till utsatta målgrupper, exempelvis afrosvenskar, om att de ska vara aktiva samhällsmedborgare.

Enligt vad som i denna studie kunnat konstateras är dessa två policys de som man lagt mest ekonomiska resurser på, men då är det också viktigt att komma ihåg att resurserna inte tillfaller afrosvenskar utan utbildningsinsatser riktade mot allmänheten.

För att kunna avgöra om regeringens påstådda ambition att bekämpa afrofobi är effektiv och problemlösande eller enbart symbolisk behöver en närmare utvärdering längre fram i tiden göras.

4.2.3 Planen mot rasism och sakrådet om afrofobi

I november 2016 presenterade regeringen en nationell plan mot rasism, främlingsfientlighet och liknande former av hatbrott (Kulturdepartementet 2016).

Syftet var att bekämpa rasism och hatbrott genom en helhetssyn som skulle ge aktörer bättre förutsättningar för samverkan, uppföljning och utveckling. I inledningen till den nationella planen omnämns bland annat "det svenska" som något sammansatt, varpå "det afrosvenska" omnämns som en del av "det svenska".

I planen används kontinuerligt begreppen afrosvenskar och afrofobi, och en begreppsförklaring av afrofobi finns med där man beskriver afrosvenskars situation i Sverige med stöd i rapporter som gjorts nationellt och av FN, samt i afrosvenska representanters vittnesmål. I övrigt innehåller planen bland annat fem olika så kallade strategiska områden, vilka man kommer lägga fokus vid framledes. Afrosvenskar som målgrupp finns med framförallt när man räknar upp alla målgrupper d.v.s. afrosvenskar, judar, romer, muslimer och samer. Inom varje strategiskt område räknas också pågående och planerade åtgärder upp, och där finns några åtgärder med afrosvenskar som enskild målgrupp med. Diskrimineringsombudsmannens (DO) pågående kunskapshöjande insatser om afrofobi och kunskapsutveckling om hur afrofobi påverkar afrosvenskars tillgång till rättigheter och möjligheter, nämns i planen (Kulturdepartementet 2016, s. 31, 34).

I den nationella planen kungjordes också att ett sakråd för civilsamhällesorganisationer med fokus på afrofobi skulle införas (Ottestig 2016). Syftet med sakrådet är bland annat att underlätta och effektivisera

kunskapsinhämtning och annan kommunikation i sakfrågan mellan regeringen och organisationerna i civilsamhället (Kulturdepartementet 2016, s. 36).

Den 28 november 2017 hölls så det första sakrådet om afrofofi på kulturdepartementet. I inbjudan till sakrådet står att det ska vara framåtsyftande och att regeringen vill få konkreta förslag till ytterligare åtgärder för att motverka afrofofi. Inbjudna till sakrådet är särskilt berörda organisationer och myndigheter, och organisationernas representanter får möjlighet att ge förslag till åtgärder medan myndigheternas representanter huvudsakligen är där för att svara på eventuella frågor.

Under sakrådet lyfte representanterna från civilsamhällsorganisationerna ett antal olika frågor och synpunkter. Man påpekade att det är viktigt att sakkunniga afrosvenskar inte bara får vara med i referensgrupper under förberedelser av utbildningar om rasism och afrofofi, som de menar att fallet var, utan att de också ges utrymme att vara operativa och delaktiga i de faktiska utbildningarna. (Ku2017/02239/DISK s. 2). Andra exempel på vad organisationernas representanter lyfte upp var att minnesdagen för avskaffandet av den transatlantiska slavhandeln (9 oktober) bör uppmärksammas i större utsträckning av regeringsföreträdare för att uppmärksamma afrofofi, samt att det behövs fler specifika insatser mot afrofofi, exempelvis med utgångspunkt i afrofofi-rapporten Mångkulturellt Centrum tog fram 2014 (Ku2017/02239/DISK s. 3, 4).

Vidare rör en del av synpunkterna finansiering och stöd för civilsamhället och dess arbete. Man framförde exempelvis att mycket av föreningsverksamheten är beroende av projektmedel, vilket gör det svårt för dem att arbeta långsiktigt med sina kärnfrågor. Kritik riktades också mot den oskäligen ersättning man menar tilldelas organisationer när de gör insatser i samarbete med myndigheter, vilket innebär ojämlika villkor. Man saknar också finansiering för resor till Stockholm för samråd med myndigheter. Ett exempel lyfts också fram när det gäller psykisk ohälsa, som man menar är ett stort problem bland den afrosvenska befolkningen, vilket gjort att organisationerna vill jobba med det, men upplever svårigheter i att hitta finansieringskällor. "Exemplet visar även hur afrosvenska organisationer ibland söker bidrag för att genomföra aktiviteter som är myndigheters ansvar" (Ku2017/02239/DISK s. 5).

Målgrupperna, motiveringarna och verktygen

Att afrofofi räknas upp i planen mot rasism och främlingsfientlighet innebär ett erkännande av målgruppen afrosvenskar som utsatt för en särskild typ av rasism i likhet med den som drabbar exempelvis judar och muslimer. Då varken afrofofi eller afrosvenskar varit vanliga begrepp inom svensk policy tidigare indikerar detta en framgång i förhållande till målgruppens intressen. Återigen är motiveringarna baserade på idéer om rättvisa och jämlikhet.

Att sakrådet om afrofofi inrättades kan även det ses som en tydlig konstruktion av afrosvenskar som en målgrupp vars problem och utsatthet är förtjänt av politisk uppmärksamhet. Syftet med sakrådet var att bland annat underlätta och effektivisera kommunikation mellan regeringen och civilsamhällsorganisationerna, vilket tyder på en angelägenhet om att ge afrosvenska intresseorganisationers möjlighet till deltagande i policyprocessen.

Att den afrosvenska befolkningens representanter får möjlighet att prata med statstjänstemän och företrädare för myndigheter samt framföra sina krav och frågor till dessa, stärker målgruppen afrosvenskars makt och inflytande över policyprocessen, vilket kan betraktas som en förmån för målgruppen.

Enligt vad som framgår av minnesanteckningarna från sakrådet är det dock inte en självklarhet för dessa organisationer att få stöd och möjlighet till deltagande i politiska processer. Man uttrycker missnöje över bristande stöd vad gäller finansiering samt att organisationerna själva får överta myndigheternas ansvarsområden.

4.2.4 Sammanfattande reflektioner

Det faktum att det överhuvudtaget finns en policy för att motverka afrofofi att studera innebär en konstruktion av afrosvenskar som värdiga att skyddas. Målgruppen konstrueras genomgående positivt och som förtjänt av policy som tar itu med dess problem. Motiveringarna bakom policyn utgörs nästan uteslutande av idéer om jämlikhet och rättvisa, vilket ofta är fallet när beroende grupper är föremål för policyförändringar (Ingram – Schneider 1993, s. 340). En del av policyn är symbolisk och exempelvis Erik Ullenhags uttalande om att man inte vill föra etniskt baserad befolkningsstatistik på grund av de signaler det skulle sända, samt hans uppmaning till anmälningar av hatbrott då rättssystemet ska ta detta på allvar. I fråga om hatbrottsanmälningarna stämmer Ullenhags uttalande budskap inte överens med faktisk policy då uppklarandegraden av dessa brott är mycket låg. Den policy som tillämpas är därmed inte effektiv och hans uttalande betraktas som symboliskt, vilket för en beroende målgrupp är vanligt (Ingram – Schneider 1993, s. 338).

Både i Erik Ullenhags uttalande och i de utbildnings- och kunskapsåtgärder som vidtas uttrycks uppmuntran till delaktighet. Detta skulle kunna tolkas som symboliskt om det inte vore för inrättandet av sakrådet mot afrofofi. Detta sakråd är den policyåtgärd som enskilt innebär störst möjlighet till inflytande för afrosvenska representanter inom policyprocessen av vad som i denna studie undersökts. För beroende grupper är det annars vanligt att politiker fattar beslut för vad de menar är målgruppens eget bästa, men inrättandet av sakrådet innebär alltså en möjlighet för afrosvenskar själva att föreslå policyförändringar (Ingram – Schneider 1993, s. 340). Den problematik dessa organisationer däremot beskriver under sakrådet vad gäller bristande stöd och finansiering från myndigheter, samt att de tar ansvar för sådant som egentligen är myndigheters ansvar, är kännetecknande för en beroende målgrupp. Deras problem ses ofta som individuella och de får själva lösa dem inom privat sektor (Ingram – Schneider 1993, s. 342).

5 Slutsats

Uppsatsens resultat visar att afrosvenskar inom svensk policy konstrueras på ett positivt sätt, men innehar inte mycket makt och inflytande. Den massiva kritik som riktats mot borttagandet av rasbegreppet och det faktum att man mot alla dessa invändningar ändå valt att fortsätta med den policyinriktningen tyder på att man inte gärna låter afrosvenskar ha inflytande över policyprocessen som påverkar dem. Detta är i sig naturligtvis anmärkningsvärt framförallt då det är tal om en målgrupp som är exceptionellt utsatt i samhället.

Även om den policy som förs med avseende på rasbegreppet inom svensk lagstiftning inte överensstämmer med den policy intresseorganisationerna önskar se, tyder de senaste årens erkännande av afrofofi som ett samhällsproblem värdigt att ta itu med på att någonting håller på att hända när det kommer till afrosvenskars situation i Sverige. Studien visar på en entydigt positiv konstruktion av afrosvenskar inom policy, men att inflytandet varit så pass begränsat kan vara ett skäl till att den tillämpade policyn inte varit tillräckligt effektiv för att vända utvecklingen vad gäller afrosvenskars utsatthet.

Vidare konstateras att de åtgärder som från 2014 och framåt vidtagits tyder på en attitydförändring inom policy. Om utvecklingen med ökat inflytande för afrosvenska representanter fortsätter finns kanske möjligheter att gruppen även får mer politisk och samhällelig makt. En utveckling i den riktningen skulle göra att afrosvenskar blir både positivt konstruerade och politiskt inflytelserika, vilket innebär en förflyttning från att vara en beroende målgrupp till att bli en gynnad målgrupp.

6 Referenser

6.1 Primärkällor

- Bet. 1997/98:KU29 *Lagstiftningsprocessen*
- CERD – Committee on the Elimination of Racial Discrimination, 2018. *Concluding observations on the combined twenty-second and twenty-third periodic reports of Sweden.*
- Dir. 1999:49. *Översyn av lagstiftningen om olaga diskriminering m.m.* Kommittédirektiv.
- Dir. 2002:11. *En sammanhållen diskrimineringslagstiftning.* Kommittédirektiv.
- Dir. 2014:114. *Stärkt skydd för transpersoner och översyn av vissa termer.* Kulturdepartementets kommittédirektiv.
- Ku2015/01668/DISK. *Uppdrag till Diskrimineringsombudsmannen att vidta kunskapsförhöjande åtgärder om afrofofi.* Kulturdepartementet.
- Ku2015/319/KA. *Uppdrag att genomföra en utbildningsinsats om olika former av rasism och intolerans i historien och i dag.* Kulturdepartementet.
- Ku2017/02239/DISK. *Minnesanteckningar sakråd om afrofofi 28 november 2017.* Kulturdepartementet.
- Kulturdepartementet 2016. *Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.*
- Motion 1996/97:K535. *Begreppet ras i lagstiftningen.* Elisa Abascal Reyes m.fl. (mp).
- Prop. 1970:87
- Prop. 2001/02:59. *Hets mot folkgrupp, m.m.*
- Prop. 2001/02:72. *Ändringar i regeringsformen.*
- Prop. 2007/08:95. *Ett starkare skydd mot diskriminering.*
- Prot. 1997/98:94 *Riksdagens protokoll*
- Regeringsförklaringen 3 oktober 2014.
- Regeringskansliet 2015. *Regeringen satsar på kunskapshöjande insatser mot afrofofi.*
- Regeringskansliet 2017. *Inbjudan till sakråd om afrofofi den 28 november 2017.*
- SFS 2008:567. *Diskrimineringslag.*
- SOU 2001:39. *Ett effektivt diskrimineringsförbud - om olaga diskriminering och begreppen ras och sexuell läggning.*
- SOU 2006:22. *En sammanhållen diskrimineringslagstiftning.*
- SOU 2015:103. *Ett utvidgat straffrättsligt skydd för transpersoner m.m.*

6.2 Sekundärkällor

- Afrosvenskarnas Riksförbund, u.å. [Elektronisk]
<http://www.afrosvenskarna.se/om-afrosvenskarnasriksforbund/> Hämtdatum:
2018-05-17.
- Bah Kuhnke, Alice, 2015. ”Afrofobin ska inte ha en plats i Sverige”, *SVT Nyheter*, Debattartikel. 2015-06-18. [Elektronisk]
<https://www.svt.se/opinion/article3035045.svt> Hämtdatum: 2018-05-17.
- Cambridge Dictionary. *Policy*. [Elektronisk]
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/policy> Hämtdatum: 2018-05-17.
- de Leon, Peter – Ingram, Helen – Schneider, Anne L., 2007. ”Social Construction and Policy Design” i Sabatier, Paul A. *Theories of the Policy Process*. Westview Press.
- Diakité, Madubuko – McEachrane Michael, 2018. *Report on the Universal Human Rights People of African Descent in Sweden. Alternative Report to Sweden’s 22nd and 23rd periodical reports to the Committee on the Elimination of Racial Discrimination*. [Elektronisk]
http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CERD/Shared%20Documents/SWE/INT_CERD_NGO_SWE_30863_E.pdf Hämtdatum: 2018-05-17.
- Engholm, Anna – ten Hoopen, Lena, 2017. ”Sverige får kritik för att inte använda ’ras’ i diskrimineringslagen”, *SVT Nyheter*. Nyhetsartikel. 2017-11-29. [Elektronisk] <https://www.svt.se/nyheter/granskning/ug/sverige-far-kritik-for-att-inte-anvanda-ras-i-diskrimineringslagen> Hämtdatum: 2018-05-17.
- Farahani, Fataneh – Hübinette, Tobias – Hörnfeldt, Helena – León Rosales, René, 2012. *Om ras och vithet i ett samtida Sverige*. Mångkulturellt Centrum.
- Hambraeus, Ulf, 2014. ”Rasbegreppet ska bort ur lagen”, *SVT Nyheter*, Nyhetsartikel. 2014-07-30. [Elektronisk]
<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/rasbegreppet-ska-bort-ur-lagen>
Hämtdatum: 2018-05-17.
- Ingram, Helen – Schneider, Anne L., 1993. ”Social Construction of Target Populations: Implications for Politics and Policy”, *The American Political Science Review*, Vol. 87, Nr. 2, s. 334-347. [Elektronisk]
<http://www.jstor.org/stable/2939044> Hämtdatum: 2018-04-02.
- Kåks Röshammar, Charlotta, 2013a. ”Vi måste prata om ras”, *Arbetet*, Nyhetsartikel. 2013-11-01. [Elektronisk] <https://arbetet.se/2013/11/01/vi-maste-prata-om-ras/> Hämtdatum: 2018-05-17.
- Kåks Röshammar, Charlotta, 2013b. ”Regeringen beställer kartläggning av afrofobi”, *Arbetet*, Nyhetsartikel. 2013-11-01. [Elektronisk]
<https://arbetet.se/2013/11/27/regeringen-bestaller-kartlaggning-av-afrofobi/>
Hämtdatum: 2018-05-17.
- Lindquist, Olgica – Mohammed, Kenadid, 2014. ”Afrosvenskar mest drabbade av hatbrott”, *Sveriges radio*, Radioprogram: Radio Sweden på svenska. 2014-02-03. [Elektronisk]

- <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3993&artikel=5774638>
Hämtdatum: 2018-05-17.
- McEachrane, Michael, 2016. *Afrofobins historia i Sverige*, Forum för levande historia. [Elektronisk] <https://www.levandehistoria.se/fakta-fordjupning/olika-former-av-intolerans/afrofobi/afrofobins-historia-i-sverige> Hämtdatum: 2018-05-17.
- McEachrane, Michael, 2018. "Sverige bör återinföra termen ras i lagen", *Svenska Dagbladet*, Debattartikel. 2018-05-04. [Elektronisk] <https://www.svd.se/sverige-bor-aterinfora-termen-ras-i-lagen> Hämtdatum: 2018-05-17.
- Mångkulturellt Centrum, 2014. *Afrofobi : en kunskapsöversikt över afrosvenskars situation i dagens Sverige*. Mångkulturellt Centrum.
- Möller Berg, Amanda, 2017. "Här attackeras Jennifers son: 'Skrek negerunge'", *Expressen*, Nyhetsartikel. 2017-11-29. [Elektronisk] <https://www.expressen.se/nyheter/bara-vart-25e-hatbrott-mot-svarta-klarass-upp/> Hämtdatum: 2018-05-17.
- OHCHR – The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 2014. *Statement to the media by the United Nations' Working Group of Experts on People of African Descent, on the conclusion of its official visit to Sweden, 1-5 December 2014*. 2014-12-05. [Elektronisk] <http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=15388&LangID=E> Hämtdatum: 2018-05-17.
- Ottestig, Johannes, 2016. "Systematiskt arbete ska minska främlingsfientlighet", *Dagen*, Nyhetsartikel. 2016-11-24. [Elektronisk] <http://www.dagen.se/systematiskt-arbete-ska-minska-framlingsfientlighet-1.809134> Hämtdatum: 2018-05-17.
- Teorell, Jan – Svensson, Torsten, 2007. *Att fråga och att svara – Samhällsvetenskaplig metod*. Stockholm: Liber.